

Turkish Studies Educational Sciences

Volume 14 Issue 5, 2019, p. 2031-2046

DOI: 10.29228/TurkishStudies.38841

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 24.09.2019

✓ Accepted/Kabul: 20.10.2019

✍ Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (14.10.2019)-Referee 2 (15.10.2019)

This article was checked by iThenticate.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ DENETİM ODAKLARININ PROBLEM ÇÖZME VE BAZI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tuncay AKINCI*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının içten-dıştan denetim odaklarını yordayan değişkenlerin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, nicel araştırma kapsamında yer alan nedensel karşılaştırma araştırması yapılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni içten-dıştan denetim odağı, bağımsız değişkenleriyse cinsiyet, alan (sayısal-sözel), sosyo-ekonomik durum ve problem çözme becerisidir. Araştırma verileri Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde farklı bölümlerde öğrenim gören 848 öğretmen adayından toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yüzde 58.2'si kız, yüzde 41.8'i ise erkektir. Bu çalışmanın verileri, Rotter'in Denetim Odağı Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında toplanmıştır. Katılımcıların denetim odakları üzerinde bağımsız değişkenlerin etkilerini belirlemek amacıyla ikili (binomial) lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Analiz iki defa tekrar edilmiştir: Birinci analizde tüm katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. İkinci analizde ise denetim odağı grup ortalamasının bir standart sapma sağında ve solunda olanlar araştırmadan çıkarılmıştır. Araştırma bulgularına göre, katılımcıların yüzde 54.5'i dıştan, yüzde 45.5'i ise içten denetim odağına sahiptir. İlk analizi sonucuna göre, bağımsız değişkenler denetim odağındaki varyansın yüzde 10'unu yordamaktadır. İkinci analizde bu oran yüzde 26'ya çıkmıştır. İlk analizde cinsiyet ve problem çözme anlamlı yordayıcılar iken ikinci analizde iki değişkene alan değişkeni de katılmıştır. İlk analiz bulgularına göre, bir erkek öğrencinin içten denetim odağına sahip olma ihtimali yüzde 63 iken, bir kız öğrencinin yüzde 37'dir. Problem çözme becerisi yüksek ve düşük olan öğrencilerin içten

* Öğr. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, E-posta: takinci@marmara.edu.tr

denetime sahip olma ihtimalleri benzerdir. İkinci analiz sonucuna göreyse erkek öğrencilerin içten denetime sahip olma ihtimali yüzde 70'e çıkmıştır. Sonuç olarak, erkek öğrenciler, problem çözme becerisi yüksek olanlar, sayısalcılar ve ekonomik durumu düşük olanların içten denetime sahip olma ihtimalleri daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Denetim Odağı, Problem Çözme Becerisi, Öğretmen Adayı

EXAMINING OF PROSPECTIVE TEACHERS' LOCUS OF CONTROL IN TERM OF PROBLEM SOLVING AND SOME DEMOGRAPHIC VARIABLES

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the variables that predict the internal-external locus of control of prospective teachers. For this purpose, a causal comparison method within the scope of the quantitative research tradition is employed. The dependent variable of the research is internal-external locus of control, and independent variables were gender, subject matter (science and math-social sciences), socio-economic status and problem solving skills. The research data was collected from 848 prospective teachers (%58.2 female and %41.8 male) studying in different departments of Marmara University Atatürk Faculty of Education. The data of this study was obtained by using the Locus of Control Scale, Problem Solving Inventory and demographic data form. The data was collected in the fall semester of 2018-2019 academic year. Binomial logistic regression analysis is performed to determine the effects of independent variables on the participants' focus of control. The analysis is repeated twice: In the first analysis, all participants were included in the study. In the second analysis, a standard deviation right and left of locus of control group mean was excluded from the analysis. According to the findings of the research, 54.5 percent of the participants have external and 45.5 percent have internal locus of control. According to the results of the first analysis, independent variables predict 10 percent of the variance in locus of control. In the second analysis, this rate increased to 26 percent. In the first analysis, gender and problem solving were significant predictors, while in the second analysis, subject matter variables were included to the two variables. According to preliminary findings, the probability of a male student having an internal locus of control is 63 percent, while a female student is 37 percent. Students with high and low problem solving skills have similar likelihood of having an internal locus of control. According to the second analysis, the probability of male students to have internal control increased to 70 percent. As a result, male students, those with high problem solving skills, studying science and math subjects and those with low economic status are more likely to have internal control.

STRUCTURED ABSTRACT

Education and training process is constantly changing in accordance with the developments in educational sciences, technology and human values. In order for the teachers to adapt to these changes easily, they should be in a structure that accepts the new developments easily and put into practice. One of the characteristics of teachers' understanding of adaptation to innovations is the locus of control that shows the perception of an individual who controls the events in his life. The locus of control consists of a bipolar structure, internal and external locus of control. Those with internal locus of control, individuals with internal control, think that the results can be changed by their actions, while external controls believe, on the contrary, that events are controlled by external forces. While internal auditors easily take action by adapting to innovations, external auditors are reluctant to take action with the idea that their actions will not bring results. For this reason, teachers should be internally supervised. Determining the locus of control of the prospective teachers who will become teachers of the future and the factors affecting the locus of control will be guiding for intervention trainings in this field.

The aim of this study is to determine the variables that predict the internal-external locus of control of the prospective teachers. For this purpose, the following research questions are answered:

1. What is the level of internal-external locus of control and personal problem-solving skills of prospective teachers?
2. Do prospective teachers' problem-solving skills, gender, socio-economic levels and subject matter areas predict internal-external locus of control?

For this purpose, a causal comparison method within the scope of the quantitative research tradition is employed. The dependent variable of the research is internal-external locus of control, and independent variables were gender, subject matter (science and math-social sciences), socio-economic status and problem solving skills. The research data was collected from 848 prospective teachers (%58.2 female and %41.8 male) studying in different departments of Marmara University Atatürk Faculty of Education. The data of this study was obtained by using the Locus of Control Scale, Problem Solving Inventory and demographic data form. The data was collected in the fall semester of 2018-2019 academic year. Binomial logistic regression analysis is performed to determine the effects of independent variables on the participants' focus of control. The analysis is repeated twice: In the first analysis, all participants were included in the study. In the second analysis, a standard deviation right and left of locus of control group mean was excluded from the analysis.

According to the findings of the research, 54.5 percent of the participants have external and 45.5 percent have internal locus of control. According to the results of the first analysis, independent variables predict 10 percent of the variance in locus of control. In the second analysis, this rate increased to 26 percent. In the first analysis, gender and problem solving were significant predictors, while in the second analysis, subject matter variables were included in the two variables. According to preliminary findings, the probability of a male

student having an internal locus of control is 63 percent, while a female student is 37 percent. According to the second analysis, the probability of male students to have internal locus of control increased to 70 percent. According to the first and second analyzes, students with high and low problem solving skills have similar likelihood of having an internal style. Science and math subject area teacher candidates are more likely to have internal locus of control than social science areas. Those with high economic status are more likely to have internal locus of control. In the second analysis, the ratios became more pronounced. In the first analysis, the correct preference rate of the model was 61.8 percent, while in the second analysis the correct preference rate of the model increased to 69.2. As a result, male students, those with high problem solving skills, science and math subject area teacher candidates and those with low economic status are more likely to have internal control. On the contrary, female students, those with low problem solving skills, social sciences areas and those with high economic status are more likely to have external control. A similar study on teachers can be used to determine the level of impact of the same determinants on locus of control. In addition, the effect of being externally supervised in the teaching process on innovation studies can be examined.

Keywords: Locus of Control, Problem Solving Skills, Prospective Teachers

Giriş

Eğitim-öğretim sürecinin bileşenlerinden olan program, materyal, yöntem ve teknik, ölçme araçları gibi ögeler sürekli olarak değişim ve gelişim içerisindedir. Bunun yanında, bireyin öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştiğinin keşfine yönelik araştırmaların bulguları da öğretim sürecinin değiştirilmesi zorunluluğunu doğurmaktadır (Hunkins ve Ornstein, 2016). Bu değişimler nedeniyle öğretmenler meslek hayatları süresince değişmek ve değişimlere uyum sağlamak durumunda kalırlar. Öğretmenlerin öğretim uygulamaları nasıl gerçekleştireceğine ilişkin bir kuralın olmaması, onların özgürce hareket etmelerini sağlar. Bu durum olumlu anlamda öğretmenlerin yenilikleri sınıflarına kolaylıkla adapte etmelerini kolaylaştırırken, olumsuz anlamda üniversitede öğrendiği ya da öğrenciliğinde şahit olduğu öğretim yöntemlerini, materyallerini meslek hayatı boyunca değiştirmeden kullanmalarının da yolunu açar. Bir öğretmenin, öğretim sürecinin bileşenlerinde değişim istemesi için öncelikle yaptıklarının sonucunda öğrencilerde olumlu gelişmeler olacağına inanması gerekir. Burada devreye bireyin hayatındaki olayların kontrolünün kim tarafından sağlandığına yönelik algısını açıklayan, denetim odağı kuramı girmektedir. Kurama göre içten denetimliler eylemlerin kontrolünün kendi elinde olduğunu düşünürken, dıştan denetimliler sorumluluğu kendi dışındaki güçlere atfederler (Rotter, 1966; Lefcourt, 1976). Öğretmenin hem kendi isteğiyle hem de üst yönetimin talebiyle öğretim sürecinde değişiklikler yapması için yaptığı değişimlerin öğrencilerde olumlu gelişmelere yol açacağına inanması yani içten denetimli olması gerekir. Aksi durumda ne yaparsa yapsın bir şeyin değişmeyeceğine inanıyorsa, yani dıştan denetimliyse, değişime direnç gösterir. Buradan hareketle her öğretmenin içten denetim odağına sahip olması gerektiği söylenebilir. İçten denetimlilerin iş performanslarının yüksek olduğu yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir (Sadowski, Blackwell ve Willard, 1985; Sadowski ve Woodward, 1983). Hem öğretmen adayları hem de öğretmenler üzerinde yapılan araştırmalar dıştan denetim odağına sahiplik durumunun oldukça yaygın olduğunu göstermektedir (Tümkeya, 2000; Güvenç, 2012; Durna ve Şentürk, 2012; Akkaya, 2015). Dıştan denetim odağına sahip olmanın değişime direnç anlamına geldiği ve yenilik girişimlerinde başarısızlığa yol açabileceği (Kormanik ve Rocco, 2009) düşünüldüğünde öğretmenler üzerinde yapılan bu

çalışmanın bulguları özel önem taşımaktadır. Bu çalışmayla öncelikle denetim odağını yordayan değişkenlerden bazıları tespit edilmiş, ikinci olarak da geleceğin öğretmenleri olacak olan öğretmen adaylarının sahip oldukları denetim odağının önemine vurgu yapılmıştır. Değişkenlerin tespit edilmesi kimlerin dıştan denetim odağına sahip olduğunun kolaylıkla anlaşılmasını sağlayacak ve yapılacak olan müdahale eğitimlerinin hedefine ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

1. Denetim Odağı

Sosyal öğrenme kuramı içerinden yer alan denetim odağı, bireyin kişiliğini oluşturan temel özellikler içerisinde yer alır (Rotter, 1990). Denetim odağı, bireyin hayatındaki olayları kim tarafından kontrol edildiğine ilişkin algısıdır. Denetim odağı kuramına göre birey, yaşantısındaki olayları ya kendisinin kontrol ettiğini ya da kendisinin dışındaki herkes/herşey tarafından kontrol edildiğini düşünür (Rotter, 1966; Lefcourt, 1976). Karşısına çıkan olumlu veya olumsuz durumların nedenlerini kendi eylemlerine bağlayanlar içten denetim odağına sahip, diğer insanlara, şansına/şansızlığına, kadere, şartlara vb bağlayanlar ise dıştan denetim odağına sahip olarak ayrılırlar (Rotter, 1966-1990). Öğretmenler açısından ele alındığında, içten denetimi olanlar öğrencilerin başarı ve başarısızlığını öğretim sürecinde yaptıkları ve yapamadıklarına bağlama eğilimindedirler. Dıştan denetimi olan öğretmenler ise öğrenci başarısızlığını, okulun imkânlarının yetersizliği, velilerin ilgisizliği, çocukların ders çalışmaması, okul yönetiminin görevini yerine getirmemesi, çocukların kaderi gibi nedenlere bağlama eğilimindedir. Öğrencilerin öğrenmelerinin daha iyi hale getirilmesi için yürütülecek olan yenilik çalışmaları ancak içten denetim odağına sahip öğretmenlerle mümkün olacaktır. Çalışanlar üzerinde yapılan araştırmalarda, içten denetimli çalışanlarla daha olumlu sonuçlar elde edildiğini belirtilmiştir (Crooker, Smith ve Tabak, 2002). Araştırmalar çalışanlarına içten denetim odağını kazandırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (Luthans, Vogelgesang ve Lester, 2006; Kormanik, 2008). Rotter (1966) ve Cain (1994) denetim odağının eğitimle veya yaşantılar yoluyla değiştirilebilir bir yapı olduğunu vurgulamaktadır. Dıştan denetim odağına sahip bireyler üzerinde yapılacak olan müdahale eğitimleriyle içten denetim özellikleri kazandırılabilir (Selsen, 2009; Sardoğan, Kaygusuz ve Karahan, 2006; Burçak, 2012). Denetim odağı yaş ilerledikçe de değişebilen bir yapıya sahiptir. Çocuklar küçük yaşlarda, bakıma muhtaç oldukları zaman dıştan denetimli bir yapıya sahipken yaşları ilerledikçe yaşamları üzerinde daha fazla kontrole sahip olurlar ve içten denetim artmaya gelişmeye başlar (Salkind, 2008; Kormanik ve Rocco, 2009). Ergenlikte ise yetişkinlere oranla dıştan denetim odağı daha fazla kullanılma eğilimindedir (Levenson, 1981). Yaşlanmayla birlikte diğer bireylere bağlılık artmaya başladığından dıştan denetim odağı da baskın hale gelmektedir (Salkind, 2008; Kormanik ve Rocco, 2009).

İçten denetimli bireyler, günlük yaşantısında, işinde karşılaştığı sonuçların nedenlerini kendi eylemlerine atfetme eğilimindedirler. Başarı ve başarısızlıkları doğuştan sahip oldukları yeteneklerine ve kendi çabalarının sonucuna bağlıdır (April, Dharani ve Peters, 2012). İçten denetimli bireyler, becerikli, aktif, gelişim ve değişim için çabalayan, hedefler belirleyen ve onun için çabalayan, eylemlerinin sorumluluğunu üstlenen, kendini ve çevresinin rahatlıkla kontrol edebilen kişilerdir. İçten denetimliler psikolojik açıdan daha sağlıklı olup stresle daha kolay başa çıkabilmektedir (Stewart, 2012). İçten denetimli öğrenciler dıştan denetimlilere göre daha kolay öğrenirler (Abid, Kanwal, Nasir ve Iqbal, 2016) ve okul başarıları daha yüksektir (Tella, Tella ve Adeniyi, 2011).

İçten denetimlilerin, dıştan denetimlilerle karşılaştırıldığında iş motivasyonları, iş memnuniyetleri, iş performansları, iş doyumları ve liderlik özellikleri daha yüksektir (Spector, 1982; Ng, Sorensen ve Eby, 2006; Kormanik ve Rocco, 2009). İçsel denetimliler işyerinde değişim yapabileceklerine inanırlar ve uygulamaya geçerler (Ng, Sorensen ve Eby, 2006). İç denetim odağı yüksek olan kadın öğretmenler daha az iş çatışması yaşarken ve mesleklerinden daha memnun kalmaktadırlar. Benzer şekilde, iç denetim odağı bireylerin iş ve aile talepleri arasındaki çatışmalardan kaçınmalarına da yardımcı olur (Allen ve ark., 2012).

Dıştan denetim odağına sahip bireyler özellik olarak içten denetimlilerin tam tersi yapıdadırlar. Dıştan denetimli bireyler yaptıkları işler neticesinde ortaya çıkan iyi veya kötü sonuçların sorumluluğunu kendileri dışında bulunan bir odakta ararlar. Bu kişilerin sıklıkla başvurdukları nedenler; kader, kısmet, şans, güç odaklarıdır. Özellikle kötü bir sonuç ortaya çıktığında başkalarını suçlarlar. Kendi eylemleri ile ortaya çıkan sonuçlar arasında çok nadiren bağ kurarlar (Ng, Sorensen ve Eby, 2006). Dıştan denetimliler bir şeyler yaparak başarının elde edileceğine inanmadıkları için çoğu sonucun kestirilemez olduğunu düşünürler (Salkind, 2008). Dıştan denetimli çalışanlar örgütsel değişim için gerekli olan bilgiyi arama ve ulaşmaya yönelik daha az çaba gösterirler. Bu nedenle kurumlardaki değişim çalışmalarında çalışanların denetim odaklarını dikkate almadıklarında çabaları başarısızlıkla sonuçlanabilir (Kormanik ve Rocco, 2009).

2. Denetim Odağını Yordayan Değişkenler

Bu çalışmada denetim odağı üzerine yordayıcılık etkisi incelenen değişkenlerden birincisi problem çözme becerisidir. Problem çözme becerisi, bireyin hayatta karşısına çıkan sorunlarla başa çıkma gücünü ifade etmektedir (Heppner, Reeder ve Larson, 1983). Problem çözme becerisi tıpkı denetim odağı gibi Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına dayanmaktadır (Heppner, 1988). İçsel denetim odağına sahip olan ve yaptıkları eylemler ile sonuçları arasında kolaylıkla bağ kurabilen bireyler, hayatta karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebilirler (Heppner, Reeder ve Larson, 1983). İçten denetim odağı ile yüksek problem çözme becerisi arasındaki ilişki birçok araştırma tarafından da tespit edilmiştir (Konan 2013; Elliott ve diğ. 1990; Derin; 2006; Bilgin, 2010; Selekoğlu, 2016; Şara, 2012; Akın ve diğ. 2007). Dıştan denetim odağına sahip bireyler ise çabalarının sonuç getirmeyeceği düşüncesiyle problem çözme konusunda herhangi bir girişimde bulunmamayı tercih ederler (Heppner, Reeder ve Larson, 1983). Problem çözme sürecine başlayan bir bireyin başarılı olabilmesi için kendi becerilerine güvenmesi, yapabileceğine inanması gereklidir (Pretz ve ark., 2003). Dıştan denetim odağına sahip bireyler kontrolün kendilerinde olmadığına inandıklarından (Ng, Sorensen, Eby, 2006) problemlerin çözümü konusunda kendilerine güvenmezler.

Araştırmada denetim odağı üzerine etkisi incelenen ikinci değişken katılımcıların cinsiyetleridir. Alanda yapılan birçok araştırmada kadınların daha çok dıştan denetim odaklı, erkeklerin ise içten denetim odaklı oldukları tespit edilmiştir (Serin, Serin ve Şahin, 2010; Kormanik ve Rocco, 2009; Serin, Serin ve Şahin, 2010; Sherman ve ark., 1997; Korkut, 1986; Sürgen, 2014; Saracaloğlu, 2011; Şekerli, 2013; Terzi, 2011; Tümkiye, 2000). Bazı araştırmalar idari becerilerin erkeklere yönelik klişeleştirilmiş olduğundan, kadın okul yöneticilerinin içten denetim odakları seviyelerinin erkeklerden daha düşük olduğunu ve kadınların kendilerine ve idari becerilerine daha az güven duyduklarını bildirmiştir (Maes, Leroy ve Sels, 2014). Araştırmada denetim odağı üzerine etkisi incelenen üçüncü değişken katılımcıların sosyo-ekonomik durumlarıdır. Bu değişkenin çalışmaya dahil edilmesinin nedeni, değişebilir ve gelişebilir bir yapıda olan denetim odağı üzerine ailenin sosyo-ekonomik durumunun bir etkisinin olup olmadığını tespit edilmesidir. Finn ve Rock (1997) çalışmasında sosyo-ekonomik düzeyi düşük çocukların içten denetim odaklarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bunun yanında Rohner, Chaille ve Rohner (1980) denetim odağı ile sosyo-ekonomik düzey arasında bir ilişki tespit edememiştir. Araştırmada denetim odağı üzerine etkisi incelenen dördüncü değişken katılımcıların alanlarıdır. Bu değişken sayısal alandan veya sözel alandan olmanın denetim odağını üzerine bir etkisinin olup olmadığını belirlemesidir.

Bu araştırmada problem çözme becerisi, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve alan değişkenlerinin denetim odağı üzerine etkisi incelenmiştir. Literatürde tek tek değişkenler arasında ilişkilere bakılmış ama hem dört değişkenin birlikte denetim odağı becerisi üzerine etkisi incelenmemiştir. Bu çalışmada içten ve dıştan denetim odağını yordayan değişkenler ve yordama dereceleri belirlenecektir. Buradan elde edilecek bulguların öğretmen adaylarına içsel denetim odağını oluşturan becerilerin kazandırılmasına yönelik müdahale eğitimleri için yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının denetim odaklarını yordayan değişkenlerin bilinmesi, müdahale

eğitiminin hedef grubun ihtiyaçları ve özellikleri doğrultusunda geliştirilmesini sağlayacaktır. Ayrıca, ulaşılan bulguların öğretmen eğitimi alanındaki akademisyenlerin ders planlamaları için bir temel oluşturacağı varsayılmaktadır. Bu çalışmada araştırılan sorular:

1. Öğretmen adaylarının içten-dıştan denetim odakları ve kişisel problem çözme becerileri ne düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının, problem çözme becerileri, cinsiyetleri, sosyo-ekonomik düzeyleri ve alanları içten-dıştan denetim odaklarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının içten-dıştan denetim odaklarını yordayan değişkenlerin belirlenmesidir. Nicel araştırma kapsamında yer alan bu çalışmada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama düzeyini belirlemek amacıyla nedensel karşılaştırma araştırması yapılmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2016). Araştırmanın bağımlı değişkeni içten-dıştan denetim odağıdır. Bağımsız değişkenler ise cinsiyet, alan (sayısal-sözel), sosyo-ekonomik durum ve problem çözme becerisidir.

Örneklem

Araştırmaya Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler, Coğrafya, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Sınıf, Okul Öncesi, Özel Eğitim, Fen Bilgisi, İlköğretim Matematik, Biyoloji, Fizik, Kimya, Matematik, Bilgisayar, İngilizce, Almanca, Resim ve Müzik öğretmenliği bölümlerinin 848 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının yüzde 35.1'i birinci sınıf, yüzde 29.9'u ikinci sınıfa, yüzde 21.5'i üçüncü sınıf ve yüzde 13.5'i ise dördüncü sınıfa devam etmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yüzde 58.2'si kız, yüzde 41.8'i ise erkektir. Katılımcıların yüzde 82.9'u sözel, yüzde 17.1'i sayısal alanlarda öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarının yüzde 5.7'si ailesinin ekonomik düzeyini çok düşük, yüzde 21.9'u düşük, yüzde 41.5'i orta ve yüzde 30.9'u ise yüksek olarak belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri, Rotter'in Denetim Odağı Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir.

Rotter'in Denetim Odağı Ölçeği (RDOÖ): Katılımcıların denetim odaklarını ölçmek için Rotter (1966) tarafından geliştirilen Rotter'in Denetim Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek bireylerin genellenmiş denetim beklentilerinin içten-dıştan boyutu üzerindeki konumunu ölçen 29 maddeden oluşmaktadır. Her maddenin "a" ve "b" harfleriyle gösterilen iki seçeneği bulunmaktadır. Teste cevap veren kişiden "a" ve "b" seçeneklerinden kendisine uygun olanı seçmesi beklenir. Yükselen puanlar dıştan denetim odağına, düşen puanlar ise içten denetime işaret etmektedir. Rotter'in Denetim Odağı Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanma çalışması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin çeşitli örneklemelerde testi yarılama test güvenilirlik katsayısı.65'le .79 arasında, test tekrar test güvenilirliği .49 ile .83 arasında değişmiştir.

Problem Çözme Envanteri (PÇE): Katılımcıların günlük yaşamlarındaki problemleri çözme becerilerini ölçmek üzere Hepper ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Ölçek bireylerin problem çözme konusunda kendilerini algılayış tarzlarını ölçen 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki her madde 1-6 arası değişen puanlarla değerlendirilmektedir. Puanlama sırasında 9., 22. ve 29. maddeler puanlama dışında tutulmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan 192'dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir. Savaşır ve Şahin (1997), yaptıkları çalışmalar sonucunda, PÇE'nin "problem çözme yeteneğine güven", "yaklaşma kaçınma" ve "kişisel kontrol" olmak üzere üç faktörden (alt ölçekten) oluştuğu belirtmektedirler. Bu üç

faktör arasındaki korelasyon katsayıları .38 ile .49 arasında değişmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise .70 ile .85 arasında bulunmuştur. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları ise .25 ile .71 arasında değişmektedir. Ölçeğin ve alt ölçeklerinin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları .83 ile .89 arasında değişmektedir (Öner, 2006).

Kişisel Bilgi Formu: Bu formla katılımcıların, cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, ekonomik durumları ve okudukları öğretmenlik alanı belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında toplanmıştır. Veriler ders saatlerinde, sorumlu öğretim üyelerinden izin alınarak ve gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Uygulama sürecinde araştırmacı bizzat sınıf içerisinde bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmanın bağımlı değişkeni, öğretmen adaylarının denetim odaklarıdır. Bağımsız değişkenler, problem çözme becerileri, cinsiyetleri, sosyo ekonomik durumları ve alanlarıdır. Denetim odağı, içten ve dıştan denetim odağı olarak iki kategorili kategorik bir değişkendir. Problem çözme becerileri sürekli, cinsiyet ikili kategorik, sosyo-ekonomik durum sıralı ve alan ikili (sayısal-sözel) kategorik değişkendir. Problem çözme envanteri alt boyutlardan oluşmasına rağmen bu çalışmada sadece toplam puan üzerinden analizler yapılmıştır. Analiz öncesinde denetim odağı, cinsiyet ve alan değişkenleri 1 ve 0 olarak kodlama yoluyla dummy değişken haline getirilmiştir.

Katılımcıların denetim odakları üzerinde cinsiyetleri, sosyo-ekonomik durumları, alanları ve problem çözme yeteneklerinin etkilerini belirlemeye yönelik uygulanan ikili (binomial) lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Analiz iki defa tekrar edilmiştir: Birinci analizde tüm katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. İkinci analizde ise denetim odağı grup ortalamasının bir standart sapma sağında ve solunda olanlar araştırmadan çıkarılmıştır. İkinci uygulamayla bağımsız değişkenlerin gücünün etkisinin daha belirgin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Buna ek olarak araştırmanın değişkenlerine ait yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu başlık altında öncelikle bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin tanımlayıcı bulgulara yer verilmiştir. Sonrasında bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama derecesini belirlemek amacıyla yapılan ikili lojistik regresyon analizine yer verilmiştir.

Tablo 1’de, araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin tanımlayıcı bulgular yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırmanın Bağımlı Ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

		N	%
Cinsiyet	Erkek	351	41,8
	Kız	488	58,2
Toplam		839	100,0
Sınav Alanı	Sözel	703	82,9
	Sayısal	145	17,1
Toplam		848	100,0
Ekonomik Durum	Çok Düşük	48	5,7
	Düşük	183	21,9
	Orta	347	41,5
	Yüksek	258	30,9
Toplam		836	100,0
Denetim Odağı	Dıştan	462	54,5
	İçten	386	45,5
Toplam		848	100,0

Bu araştırma Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesine devam eden 848 öğretmen adayı üzerinden yapılmıştır. Öğrencilerin, yüzde 58.1'i kız, yüzde 41.8'i ise erkektir. Katılımcıların yüzde 82.9'u sözel, yüzde 17.1'i ise sayısal alan öğretmenliklerinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin yüzde 5.7'si ailesinin ekonomik durumunu çok düşük, yüzde 21.9'u düşük, yüzde 41.5'i orta ve yüzde 38.9'u ise yüksek olarak ifade etmiştir. Katılımcıların yüzde 54.5'i dıştan, yüzde 45.5'i ise içten denetim odağına sahiptir. Katılımcıların problem çözme beceri puan ortalaması 130.6 (ss:15.2) olup en küçük değer 91 en yüksek değer ise 169'dur.

Tablo 2'de Üniversite öğrencilerinin denetim odaklarını yordayan faktörlerin belirlenmesine yönelik yapılan ikili lojistik regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2: Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odaklarını Yordayan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Yapılan İkili Lojistik Regresyon Analizi Sonucu-1

	B	Sh	Wald	Sd	p	Exp(B)	Exp(B) için 95% Güven Aralığı	
							Düşük	Yüksek
Cinsiyet (1)	,517	,153	11,361	1	,001	1,678	1,242	2,266
Ekonomik durum	-,112	,087	1,676	1	,195	,894	,754	1,059
Alan (sayısal-Sözel)(1)	-,222	,194	1,316	1	,251	,801	,548	1,170
Problem Çözme	,033	,005	42,787	1	,000	1,034	1,024	1,044
Sabit	-4,259	,749	32,369	1	,000	,014		

Nagelkerke R²=.100, Omnibus Ki-kare=62,456, Sd=4, p=.000, Hosmer ve Lemeshow= p>.05

Üniversite öğrencilerinin denetim odakları üzerinde cinsiyetleri, ekonomik durumları, alanları ve problem çözme yeteneklerinin etkilerini belirlemeye yönelik uygulanan ikili (binomial) lojistik regresyon analizi sonucunda ortaya çıkan regresyon modeli istatistiki olarak anlamlı bulundu (Omnibus X²(4)= 62.456, p<.05, Hosmer ve Lemeshow=p>.05). Araştırmanın bağımsız değişkenleri, kişinin denetim odağındaki varyansın yüzde 10'unu yorduyor. Bağımsız değişkenlerden, cinsiyet ve problem çözme becerisi anlamlı yordayıcılardır (p<0.05). Exp(B) değerine göre, erkek öğrencilerin içten denetim

odağına sahip olma ihtimali (%63), kız öğrenciler içten denetim odağına sahip olma ihtimalinden (%37) daha yüksektir. Problem çözme becerisi yüksek (%51) ve düşük (%49) olan öğrencilerin içten stile sahip olma ihtimalleri benzerdir. Sayısalcıların içten denetim odağına sahip olma ihtimali (%55) sözelcilerden (%45) daha yüksektir. Ekonomik durumu yüksek olanların (%47) içten denetim odağına sahip olma ihtimali düşük olanlardan (%53) daha yüksektir. Bu sonuçlara göre içten denetim odağına sahip olanlar; erkekler, yüksek problem çözme becerisine sahip olanlar, ekonomik durumu düşük olanlar ve sayısalcılardır. Dıştan denetim odağına sahip olanlarsa; kızlar, düşük problem çözme becerisine sahip olanlar, ekonomik durumu yüksek olanlar ve sözelcilerdir.

Tablo 3: Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odaklarını Yordayan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Yapılan İkili Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Tablosu-1

	Gözlenen	Tahmin Edilen		Doğru Yüzde
		Dıştan	İçten	
Rotter	Dışsal	321	119	73,0
	İçsel	187	175	48,3
Genel Yüzde				61,8

Sınıflandırma tablosuna göre, oluşturulan regresyon modeli dıştan denetim odağı olanları yüzde 73, içten denetim odağı olanları ise yüzde 48.3 oranında doğru sınıflandırmıştır. Sınıflandırma için genel doğruluk yüzdesi ise 61.8'dir. Sonuç olarak modelin kısmen doğru sonuç verdiği söylenebilir.

Tablo 4'te üniversite öğrencilerinin denetim odaklarını yordayan faktörlerin belirlenmesine yönelik yapılan ikili lojistik regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Bu analize ortalama denetim odağının bir standart sapma altında ve üstünde olanlar dâhil edilmemiştir. Analize dâhil edilen öğrenci sayısı 357'dir.

Tablo 4: Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odaklarını Yordayan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Yapılan İkili Lojistik Regresyon Analizi Sonucu-2

	B	Sh	Wald	Sd	p	Exp(B)	Exp(B) için 95% Güven Aralığı	
							Düşük	Yüksek
Cinsiyet (1)	,866	,255	11,526	1	,001	2,378	1,442	3,921
Ekonomik durum	-,209	,147	2,007	1	,157	,812	,608	1,083
Alan (sayısal-Sözel)(1)	-,655	,315	4,341	1	,037	,519	,280	,962
Problem Çözme	,058	,009	43,900	1	,000	1,059	1,041	1,078
Sabit	-7,141	1,298	30,263	1	,000	,001		

Nagelkerke R²=,261, Omnibus Chi-square=76,977, Sd=4, p=.000, Hosmer ve Lemeshow=p>.05

Üniversite öğrencilerinin denetim odakları üzerinde cinsiyetleri, ekonomik durumları, alanları ve problem çözme yeteneklerinin etkilerini belirlemeye yönelik uygulanan ikili (binomial) lojistik regresyon analizi sonucunda ortaya çıkan regresyon modeli istatistiki olarak anlamlı bulundu (Omnibus X²(4)= 76.977, p<.05, Hosmer ve Lemeshow=p>.05). Araştırmanın bağımsız değişkenleri, kişinin denetim odağındaki varyansın yüzde 26'sını yorduyor. Bağımsız değişkenlerin cinsiyet, alan ve problem

çözme becerisi anlamlı yordayıcılardır ($p < 0.05$). Exp(B) değerine göre, erkek öğrencilerin içten denetim odağına sahip olma ihtimali (%70), kız öğrenciler içten denetim odağına sahip olma ihtimalinden (%30) daha yüksektir. Problem çözme becerisi yüksek (%52) ve düşük (%48) olan öğrencilerin içten denetim odağına sahip olma ihtimalleri benzerdir. Sayısalcıların içten denetim odağına sahip olma ihtimali (%56) sözelcilerden (%34) daha yüksektir. Ekonomik durumu yüksek olanların (%45) içten denetim odağına sahip olma ihtimali düşük olanlardan (%55) daha düşüktür. Bu sonuçlara göre içten denetim odağına olanlar; erkekler, yüksek problem çözme becerisine sahip olanlar, ekonomik durumu düşük olanlar ve sayısalcılardır. Dıştan denetim odağına olanlar; kızlar, düşük problem çözme becerisine sahip olanlar, ekonomik durumu yüksek olanlar ve sözelcilerdir.

Tablo 5: Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odaklarını Yordayan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Yapılan İkili Lojistik Regresyon Analizi Sınıflandırma Tablosu-2

Gözlenen	Tahmin Edilen		Doğru Yüzde	
	Dıştan	İçten		
Rotter	Dıştan	168	42	80,0
	İçten	68	79	53,7
Genel Yüzde				69,2

Sınıflandırma tablosuna göre, oluşturulan regresyon modeli dıştan denetim odağı olanları yüzde 80, içten denetim odağı olanları ise yüzde 53.7 oranında doğru sınıflandırmıştır. Sınıflandırma için genel doğruluk yüzdesi ise 69.2'dir. Sonuç olarak modelin kısmen doğru sonuç verdiği söylenebilir.

Tartışma

Bu çalışmada öğretmen adaylarının problem çözme becerisi ve bazı demografik değişkenlerinin denetim odağı üzerine etkileri incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre cinsiyet ve problem çözme becerisi öğretmen adaylarının denetim odaklarının anlamlı birer yordayıcılardır. Bu durum diğer birçok araştırmanın bulguları ile uyumludur (Buluş, 2011; Sherman, Higgs ve Williams, 1997; Fiori, Brown, Cortina ve Antonucci, 2006). Bu araştırmanın sonucuna göre erkek öğretmen adaylarının içten denetim odağına sahip olma ihtimali (%63), kız öğrencilerin içten denetim odağına sahip olma ihtimalinden (%37) daha yüksektir. Bu bulgu da alandaki diğer araştırmaların geneli ile uyumludur. 251 araştırmanın gözden geçirilmesi sonucunda sadece 36'sının (% 14,3) denetim odağında cinsiyet farklılığının olmadığını, 183'ünün (% 72,9) ise istatistik olarak anlamlı cinsiyet farklılıkları rapor ettiği görülmüştür (Sherman, Higgs ve Williams, 1997). Birçok çalışma kadınların erkeklerden daha yüksek dış denetim odağı puanı olduğunu tespit etmekle birlikte (Fiori, Brown, Cortina ve Antonucci, 2006), bu araştırmanın yıllar içinde büyüdüğü görülmüştür (Sherman, Higgs ve Williams, 1997). Erkekler ve kadınlar arasındaki denetim odağı farklılıklarını incelemek önemlidir, çünkü ilgili veriler cinsiyete göre incelendiğinde toplam popülasyonu karakterize eden denetim odağı eğilimleri desteklenmeyebilir. Denetim odağı erkekler için akademik başarı ile kadınlara göre daha güçlü bir şekilde bağlantılıdır (Findley ve Cooper, 1983). Kısacası, denetim odağı kadınlara göre erkekler için başarı ölçütlerinin daha iyi bir yordayıcısıdır. Erkeklerin, evde, işyerinde, okulda vb karar verme noktalarında daha çok bulunmaları kadınların istediklerini istedikleri gibi yapmalarını engellemektedir. Bu durum kadınları olayları değiştirme konusunda yeterliliklerinin olmadığı hissine yöneltmiş olabilir.

Bu araştırmanın sonucuna göre problem çözme becerisi yüksek (%51) ve düşük (%49) olan öğretmen adaylarının içten stile sahip olma ihtimalleri benzerdir. Fen ve matematik alanları öğretmen adaylarının içten denetim odağına sahip olma ihtimali (%55) sosyal bilimler öğretmen adaylarından (%45) daha yüksektir. Sosyo-ekonomik durumu yüksek olanların öğretmen adaylarının (%47) içten denetim odağına sahip olma ihtimali düşük olanlardan (%53) daha yüksektir. Bireyin bir problemi çözebilmesi için öncelikle onu çözeceğine yönelik inancının yüksek olması gerekir. İçten denetim

odağına sahip olan ve yaptıkları eylemler ile sonuçları arasında kolaylıkla bağ kurabilen bireyler, problem çözme sürecinde gösterdikleri çabaların sonuca götüreceğine ilişkin inançları tamdır (Heppner, Reeder ve Larson, 1983). Bu nedenle problem çözme becerisi ile içten denetim odağı birbiri ile ilişkili kavramlardır. İçten denetim odağı ile yüksek problem çözme becerisi arasındaki ilişki birçok araştırma tarafından da tespit edilmiştir (Konan 2013; Elliott ve diğ. 1990; Derin; 2006; Bilgin, 2010; Selekoğlu, 2016; Şara, 2012; Akın ve diğ. 2007). İçten ve dıştan denetim odağı yatkınlığı öğrenme deneyiminden ve bireyin yeteneklerinin aile ve yakın sosyal çevresi tarafından nasıl değerlendirildiğinden etkilenir (Lynch, Hurford ve Cole, 2002). Bağımsızlıkları teşvik edilen çocuklar içten denetim odağı geliştirir. Bunun yanı sıra aşırı korumacı ebeveynlik tarzının dıştan denetim odağının yükselmesine sebep olmaktadır. Yaş ve cinsiyet değişkenleri dışındaki sosyal-demografik faktörler genellikle iç-dış denetim odağının gelişimini etkileyen ana değişkenler olarak çalışılmamıştır. İş başarısının kendi sıkı çalışmasına bağlı olduğunu düşünen öğretmen adayları içten denetim odağına sahipken, öğretmenlikteki başarının birçok dış faktöre bağlı olduğunu düşünen bir öğretmen adayının dıştan denetim odağı vardır. İçten denetim odağı olan öğretmenler, öğrenme ve öğretme hedeflerine ulaşmada, eğitimde yenilikleri adapte etmede ve öğretim faaliyetlerinde karşılaşılan zorluklar ile mücadelede daha fazla çaba, sorumluluk ve sebat gösterirler. Bu öğretmenler öğrencilerinin başarısı ile ilgili sorumluluk hisseder ve etkili öğretmenlik yaparlar. İçten denetim odağı olan öğretmenler, daha kontrollü bir öğrenme bağlamı yürütme sonucu ortaya çıkan uygun görev-içi davranışlarda bulunmalarını sağlayarak daha başarılı öğrenciler üretir. Bu öğretmenler her bir öğrencinin eğitim ve duyuşsal gereksinimlerine daha duyarlıdır ve eğitim hedeflerini ve amaçlarını sürekli gözden geçirme ve değerlendirme konusunda daha yansıtıcıdır (Buluş, 2011). Öğretmen adaylarının yüksek içten denetim odağı düzeyi, ustalık hedef oryantasyonun da (öğretimde yetkinliği geliştirme ve öğretme görevinde ustalık kazanma hedefleri) ve akademik başarıda rol oynar. İçsel denetim odağı yüksek olan öğretmenler uygun öğretim materyalleri hazırlamak ve öğrencileri daha iyi motive etmek için çaba harcar, aynı zamanda eylem ve düşüncelerini sürekli izler ve düzenler. Dıştan denetim odağı yüksel olanlar ise öğrenci başarısını kendi kontrolünde olmayan dış faktörlere bağlar. Olaylar üzerinde çok az kontrol sahibi olduklarını düşünen insanlar, iş gereksinimlerini etkin bir şekilde ele almak için gerekli kaynakları bulamazlar ve böylece bunalmış hissederler. Bu araştırmanın sonuçlarına göre içten denetim odağına sahip olanlar; erkekler, yüksek problem çözme becerisine sahip olanlar, ekonomik durumu düşük olanlar ve fen ve matematik alanları öğretmen adaylarıdır. Dıştan denetim odağına sahip olanlarsa; kızlar, düşük problem çözme becerisine sahip olanlar, ekonomik durumu yüksek olanlar ve sosyal bilimler öğretmen adaylarıdır.

Öğrenci performansından sorumlu olduklarına inanan ve öğrenci düzeyindeki sonuçların kendi çabası ve yetenekleriyle ilgili olduğuna inanan öğretmen adayları, öğretime karşı olumlu bir tavır sergilemektedir (Şenler, 2016). Bu çalışmanın bulgularının öğretmen eğitimi programları için bazı pratik etkileri vardır. Öğretmen adaylarının yüksek öz yeterlik düzeyine sahip olarak eğitilmesi, öğretime yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmelerini gerektirir. Öğretmen adaylarının öğretime yönelik tutumları, olumlu tutum sergileyen meslektaşları, mentor öğretmenleri ve öğretmen eğitimcileri gözlemlenerek de geliştirilebilir. Ek olarak, öğretmenlik deneyiminin öğretime yönelik tutumu iyileştirdiği ve öğretmenlik kaygısını azalttığı bulunmuştur (West, Watson, Thompson ve Parke, 1993). Öğretmen adaylarına öğretim-uygulama kurslarının bir parçası olarak gerçek sınıf ortamlarında ders vermeleri için daha fazla fırsat tanınmalıdır. Öğretmen adaylarının içsel denetim odağı, kendi çabaları ile gelecekteki öğrencilerin başarıları arasındaki bağlantıyı anlamalarını sağlayacak dersler tasarlayarak geliştirilebilir. Abaan, Duygulu ve Uğur (2012) öğretmen adaylarının içten denetim odağını geliştirmek için akran rehberliğinin kullanılabilirliğini öne sürmüştür. Öğretmen adaylarına denetim odağı kavramını tanıtmak ve bu kavramı yeni başladıkları üniversite ortamında kendi öğrenmelerini yönetme becerisine bağlamak, öğretmen adaylarının iç denetim odağı geliştirmelerine yardımcı olabilir (Lowe ve Lin, 2015). Öğretmen adaylarına denetim odağı ölçeği uygulanmalı ve bu ölçek hem bir öğretim aracı hem de bir teşhis aracı olarak kullanılmalıdır. Cinsiyet farklılıkları çok büyük olduğundan bu uygulamalarda cinsiyet her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrenci kazanımlarından sorumlu

olduklarına ve öğrencilerin gelişimini etkileyebileceklerine inanan öğretmenlerin daha etkili öğretim için gayret göstereceklerini bilmek faydalıdır. Bu perspektif, öğretmen eğitimi yönelimleri geliştirebilir.

İleride yapılacak araştırmalar için bazı öneriler ortaya çıkmıştır. Bunlardan en belirgin olanı öğretmen adaylarını takip etmek denetim odağı inançlarının zaman içinde istikrarlı olup olmadığını ve öğretmenlik dönemlerinde aynı belirleyicilere sahip olup olmadıklarını görmektir. Daha sonra, üniversiteye başlama yıllarında ölçülen hangi denetim odağı puanlarının öğretmenlik davranışlarını öngördüğünü görmek ilginç olacaktır, çünkü denetim odağının geniş bir yelpazedeki sosyal davranışlarla korelasyonu olduğu gösterilmiştir (Rotter, 1990).

KAYNAKÇA

- Abaan, S., Duygulu, S., & Ugur, E. (2012). Peer mentoring: A way of developing internal locus of control to empower new nursing students. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 19, 24–35.
- Abid, M. A., Kanwal, S., Nasir, M. A. T., & Iqbal, S. (2016). The Effect of Locus of Control on Academic Performance of the Students at Tertiary level. *International Review of Management and Business Research*, 5(3), 860.
- Akın, S., Güngör, İ, Mendi, B., Şahin, N. Bizat, E., Durna, Z. (2007). Nursing student's problem solving skills and internal-external locus of control. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4 (2): 30-36
- Akkaya, R. (2015). *Öğretmenlerin kontrol odağı ile iş doyumunu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Bolu.
- Allen, T. D., Johnson, R. C., Saboe, K. N., Cho, E., Dumani, S., & Evans, S. (2012). Dispositional variables and work–family conflict: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 80(1), 17–26.
- April, K. A., Dharani, B., & Peters, K. (2012). Impact of locus of control expectancy on level of well-being. *Review of European Studies*, 4(2), 124.
- Bilgin, A. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çeşitli değişkenlere ve denetim odağına göre problem çözme beceri algıları*. (Unpublished master's thesis). University of Marmara, Istanbul, Turkey.
- Buluş, M. (2011). Goal orientations, locus of control and academic achievement in prospective teachers: An individual differences perspective. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 41(2), 110-122.
- Burçak, A. D. (2012). İç Denetim Programının Ergenlerin Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlük ve Savunma Mekanizmalarını Kullanma Biçimi Üzerindeki Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı*.
- Büyüköztürk, Ş. Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. Kılıç, E. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara:Pegem akademi yayıncılık.
- Cain, R. A. (1994). Perception of power/control among African Americans: A developmental approach. *Western Journal of Black Studies*, 18(3), 164-174.
- Crooker, K. J., Smith, F. L., & Tabak, F. (2002). Creating work-life balance: A model of pluralism across life domains. *Human Resource Development Review*, 1(4), 387-419.
- Dağ, İ. (1991). Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 10-16

- Derin, R. (2006). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki. (Unpublished master's thesis). University of Dokuz Eylül, İzmir, Turkey.
- Durna, U., & Şentürk, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin sosyal faaliyetlerinin denetim odağı düzeyi açısından incelenmesi: Bir devlet üniversitesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 187-202.
- Elliott, T. R., Godshall, F., ShROUT, J. R., & Witty, T. E. (1990). Problem-solving appraisal, self-reported study habits, and performance of academically at-risk college students. *Journal of Counseling Psychology*, 37(2), 203.
- Findley, M.J. and Cooper, H.M. (1983) Locus of control and academic achievement: a literature review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 419-427.
- Finn, J. D., & Rock, D. A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *Journal of applied psychology*, 82(2), 221.
- Fiori, K. L., Brown, E. E., Cortina, K. S., & Antonucci, T. C. (2006). Locus of control as a mediator of the relationship between religiosity and life satisfaction: Age, race, and gender differences. *Mental Health, Religion and Culture*, 9(03), 239-263.
- Güvenç, E. (2012). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetim biçimleri ve denetim odakları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 64-80.
- Heppner, P. (1988). *The problem solving inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Heppner, P. P., & Petersen, C. H. (1982). The development and implications of a personal problem-solving inventory. *Journal of counseling psychology*, 29(1), 66.
- Heppner, P. P., Reeder, B. L., & Larson, L. M. (1983). Cognitive variables associated with personal problem-solving appraisal: Implications for counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 30(4), 537.
- Hunkins, F. P., & Ornstein, A. C. (2016). *Curriculum: Foundations, principles, and issues*. Pearson Education.
- Konan, N. (2013). Relationship between locus of control and problem-solving skills of high school administrators. *International Journal of Social Sciences and Education*, 3(3), 786-794.
- Korkut, F. (1986). ilköğretim öğrencilerinin kendilerine ve ailelerine ilişkin bazı değişkenlerin denetim odakları üzerine etkisi. (Unpublished doctoral thesis). University of Hacettepe, Ankara, Turkey
- Kormanik, M. B. (2008). The stalled career: Addressing an organizational undiscussable. *Advances in developing human resources*, 10(1), 50-69.
- Kormanik, M. B., & Rocco, T. S. (2009). Internal versus external control of reinforcement: A review of the locus of control construct. *Human Resource Development Review*, 8(4), 463-483.
- Lefcourt, H. M. (1976). Locus of control and the response to aversive events. *Canadian Psychology*, 17(3), 202.
- Levenson, H. (1981). Differentiating among internality, powerful others, and chance. In Herbert M. Lefcourt (ed.), *Research with the Locus of Control Construct*. Academic Press. pp. 1--15 (1981)
- Lowes, S., & Lin, P. (2015). Learning to learn online: Using locus of control to help students become successful online learners. *Journal of Online Learning Research*, 1(1), 17-48.

- Luthans, F., Vogelgesang, G. R., & Lester, P. B. (2006). Developing the psychological capital of resiliency. *Human Resource Development Review*, 5(1), 25-44.
- Lynch, S., Hurford, D. P., & Cole, A. (2002). Parental enabling attitudes and locus of control of at-risk and honors students. *Adolescence*, 37(147), 527-550.
- Maes, J., Leroy, H., & Sels, L. (2014). Gender differences in entrepreneurial intentions: A TPB multi-group analysis at factor and indicator level. *European Management Journal*, 32(5), 784-794.
- Ng, T. W., Sorensen, K. L., & Eby, L. T. (2006). Locus of control at work: a meta-analysis. *Journal of organizational Behavior*, 27(8), 1057-1087.
- Öner N (2006). *Türkiye’de kullanılan psikolojik testler*. 2. baskı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 1-21
- Pretz, J.E., Naples, A.J. and Sternberg, R.J. (2003). Recognition, defining and representing problems, J.E.Davidson, R.J.Sternberg, (Eds.) *The Psychology of Problem Solving*, (3-30) New York, Cambridge University Press.
- Rohner, E. C., Chaille, C., & Rohner, R. P. (1980). Perceived parental acceptance-rejection and the development of children's locus of control. *The Journal of Psychology*, 104(1-2), 83-86.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General & Applied*, 80 (1), 1-28.
- Rotter, J. B. (1990). Internal versus external control of reinforcement: A case history of a variable. *American psychologist*, 45(4), 489.
- Sadowski, C. J., & Woodward, H. R. (1983). Teacher locus of control and classroom climate: A cross-lagged correlational study. *Psychology in the Schools*, 20(4), 506-509.
- Sadowski, C. J., Blackwell, M., & Willard, J. L. (1985). Locus of control and student teacher performance. *Education*, 105(4).
- Salkind, N. J. (Ed.). (2005). *Encyclopedia of human development*. Sage Publications.
- Saracaloğlu, A.S. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile denetim odaklarının incelenmesi: sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. *İlköğretim Online*, 10(2), 468-478.
- Sardoğan, M. E., Kaygusuz, C., Karahan, T. F. (2006). Bir insan ilişkileri beceri eğitimi programının üniversite öğrencilerinin denetim odağı düzeylerine etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 184-194.
- Savaşır, I., & Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel-davranışsal terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler [Evaluation in Cognitive-Behavioral Therapies]*. Ankara: TPD Yayınları.
- Selcen, A. (2009). *Denetim odağı eğitim programının ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin denetim odağı düzeyine etkisi*. (Unpublished master's thesis). University of Dokuz Eylül, İzmir, Turkey.
- Selekoğlu, Y. (2016). Ortaokul öğrencilerinin kontrol odağı ile problem çözme becerilerinin sigaraya yönelik algılarına etkisi. (Unpublished master's thesis). University of Dokuz Eylül, İzmir, Turkey.
- Serin, N. B., Serin, O., & Şahin, F. S. (2010). Factors affecting the locus of control of the university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 449-452.
- Sherman, A. C., Higgs, G. E., & Williams, R. L. (1997). Gender differences in the locus of control construct. *Psychology and Health*, 12(2), 239-248.

- Sherman, A.C., Higgs, G.E., & Williams, R.L. (1997). Gender differences in the locus of control construct. *Psychology & Health*, 12, 239-248.
- Spector, P. E. (1988). Development of the work locus of control scale. *Journal of occupational psychology*, 61(4), 335-340.
- Stewart, T. (2012). Undergraduate Honors Service-Learning & Effects on Locus of Control. *Journal of Service-Learning in Higher Education*, 1, 70-86.
- Sürgen, S. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin denetim odağı eğilimleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Şara, P. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarını öğrenme ve ders çalışma stratejileri, problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Unpublished doctoral thesis). University of Dokuz Eylül, İzmir, Turkey.
- Şekerli, H. (2013). *Öğretmenlerde çalışan sessizliği, iş doyumunu ve denetim odağı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şenler, B. (2016). Pre-service science teachers' self-efficacy: The role of attitude, anxiety and locus of control. *Australian Journal of Education*, 60(1), 26-41.
- Tella, A., Tella, A., & Adeniyi, S. O. (2011). Locus of Control, Interest in Schooling and Self-Efficacy as Predictors of Academic Achievement among Junior Secondary School Students in Osun State, Nigeria. *New Horizons in Education*, 59(1), 25-37.
- Terzi, A.R. (2011). Denetim odağı ve örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 3-15.
- Tümkaya, S. (2000). İlkokul öğretmenlerindeki denetim odağı ve tükenmişlikle ilişkisi. *Paü Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 1-8.
- Tümkaya, S. (2000). İlkokul öğretmenlerindeki denetim odağı ve tükenmişlikle ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8), 61-68.
- West, S., Watson, S. B., Thompson, W. S., & Parke, H. (1993). *The effect of student teaching experience upon preservice elementary teachers' attitude and anxiety involving science and science teaching*. Greenville: School of Education East Carolina University.